

Asbest in schoolgebouwen

Aansprakelijkheid voor gezondheidsschade van leerkrachten en leerlingen

Mevrouw mr. L.C. Dufour
Wij Advocaten

Zoals bekend, kan inademing van asbestvezels tientallen jaren later tot ernstige gezondheidsschade leiden. Longkanker en mesothelioom (buik- of longvlieskanker, hierna: mesothelioom) zijn de meest voorkomende asbestgerelateerde aandoeningen. Van mesothelioom is op dit moment maar één oorzaak bekend, en dat is inademing van asbestvezels. De latentietijd tussen de blootstelling aan asbestvezels en het ontstaan van mesothelioom, ligt tussen de tien en vijftig jaar, met een gemiddelde latentietijd van dertig jaar.

Op 1 juli 1993 is een geheel verbod op de beroepsmatige toepassing van asbest van kracht geworden¹. De komende vijftien jaar zullen waarschijnlijk nog jaarlijks 400 á 500 mensen sterven aan mesothelioom als gevolg van blootstelling aan asbestvezels in de periode voor het van kracht worden van het asbestverbod². De sterfte aan de gevolgen van mesothelioom zal daarna ook doorgaan, omdat met de invoering van het verbod in 1993, asbest niet uit de samenleving is verdwenen. De voornaamste bronnen van vrijkomende asbestvezels in de jaren 2000/2009 waren asbestcementresten die zijn gebruikt voor het verharden van erven en wegen, verweerde asbestcementdaken en onzorgvuldig uitgevoerde sloop en renovatie evenals brand van gebouwen waarin zich asbesthoudend materiaal bevond³. Tot de invoering van het verbod in 1993 is asbesthoudend materiaal veelvuldig toegepast in de bouw van woningen en gebouwen, zoals scholen. Zolang het asbesthoudend materiaal in onbeschadigde staat verkeert en is afgeschermd door bijvoorbeeld niet-asbesthoudend plaatmateriaal, komen geen vezels vrij en vormt het materiaal geen gevaar voor de gezondheid. Als het asbesthoudend materiaal is beschadigd en in verbinding staat met de binnenlucht, kunnen de gebruikers van het gebouw telkens aan asbestvezels worden blootgesteld en is er dus een risico op ernstige gezondheidsschade.

Uit onderzoek door het tv-programma Zembla in samenwerking met de Primaire Onderwijsraad en de Voortgezet Onderwijsraad is gebleken dat op dit moment 75% van de basisscholen, gehuisvest in gebouwen die voor 1994 zijn gebouwd, niet weet of zich asbesthoudend materiaal in het gebouw bevindt. In het voortgezet onderwijs is dit percentage 52%. Bij de wel onderzochte schoolgebouwen in het voortgezet onderwijs, schijnt in 25% van de gevallen een direct gevaar te zijn geconstateerd⁴. In de Zembla-uitzending van 15 januari 2011⁵ waarin deze gegevens bekend werden gemaakt, is onder verwijzing naar een recent advies van de Gezondheidsraad⁶ ook gesteld dat asbestblootstelling in de kinderjaren een groter risico op het later ontstaan van mesothelioom meebrengt dan blootstelling tijdens de volwassenheid. Deze conclusie is niet terug te vinden in het advies. Wel blijkt uit het advies dat blootstelling aan asbest (veel) gevaarlijker is dan tot nu toe werd aangenomen en dat de toegestane risiconiveaus met een factor veertig verlaagd moeten worden⁷. De Zembla-uitzending vormde de aanleiding voor het spoeddebat in de Tweede Kamer op 16 februari 2011 over asbest in schoolgebouwen⁸. De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft naar aanleiding van het debat bij brief aan de Tweede Kamer van 5 april 2011⁹ toegezegd dat van alle schoolgebouwen die voor 1994 zijn gebouwd voor 1 juli 2012 een asbestinventarisatie moet zijn gemaakt. Ook heeft de staatssecretaris de mogelijkheid geopperd dat hij in een AMvB een verbod op het bezitten van gebouwen met asbestcementdaken zal formuleren, welk verbod in 2024 zal ingaan.

In de jaren negentig is in de rechtspraak van de Hoge Raad een systeem van regels ontwikkeld ten aanzien van asbestblootstelling van werknemers in de uitoefening van de werkzaamheden. De werknemers – die de aanzet hebben gegeven tot deze uitspraken – waren werkzaam in sectoren met een aanzienlijk asbestrisico, zoals de scheepsbouw¹⁰, de asbestcementindustrie¹¹ en de isolatie (hierna: de risico-industrie)¹². De laatste jaren komen ook vorderingen van mesothelioomslachtoffers bij de rechter die niet werkzaam zijn geweest in de risico-industrie, zoals een leerkracht en een oud-leerling die het bij hen geconstateerde mesothelioom in verband brachten met asbesthoudend materiaal dat zou zijn verwerkt in het schoolgebouw waar zij werkten, respectievelijk onderwijs genoten. In dit artikel ga ik in op de vraag of de regels die we kennen uit de – kort gezegd – De Schelde/Eternit/Hertel-jurisprudentie kunnen worden toegepast op de vraag of een school aansprakelijk is voor de schade die een oud-leerling of leerkracht lijdt als bij hem de diagnose mesothelioom wordt gesteld.

Wie is wie in het onderwijs?

Voordat ik inhoudelijk op de mogelijke vordering(en) van mesotheliomslachtoffers inga, sta ik stil bij de belangrijkste organen in de onderwijswetgeving.

In de onderwijswetgeving wordt het schoolbestuur aangeduid als “het bevoegd gezag”. Het bevoegd gezag is – behoudens enkele uitzonderingen voor bijvoorbeeld oude scholen – zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs eigenaar van het schoolgebouw. In het openbaar onderwijs is het bevoegd gezag het College van Burgemeester & Wethouders of een door B&W aangewezen orgaan, zoals een Bestuurscommissie primair onderwijs. Het bevoegd gezag in het bijzonder onderwijs is een rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid die zich zoals blijkt uit de statuten of reglementen het geven van onderwijs ten doel stelt (bijvoorbeeld: de Christelijke Schoolvereniging Amsterdam-Zuid of de Stichting Montessori Scholen Midden Nederland).

De gemeenten zijn voor zowel het openbaar onderwijs als voor het bijzonder onderwijs verantwoordelijk voor het voorzien van de scholen in hun huisvestingsbehoefte¹³. Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het binnenmilieu¹⁴. Voor openbare scholen is de gemeente dus zowel verantwoordelijk voor het gebouw als het binnenmilieu (luchtkwaliteit, asbestvezelconcentraties, etc.), voor bijzondere scholen is de gemeente alleen verantwoordelijk voor het gebouw en is de stichting of vereniging die de school in stand houdt, verantwoordelijk voor het binnenmilieu.

Juridisch kader

Hoewel het verboden is asbest te verwerken en voor de sloop van gebouwen waarin asbesthoudend materiaal is verwerkt strenge eisen gelden, bestaat er geen verbod op het bezitten of het voor het publiek open stellen van een gebouw waarin asbest is verwerkt. De Hoge Raad heeft in de zaken Almelo/Wessels¹⁵ en Wateringen/GIK¹⁶ beslist dat een gebouw waarin asbest is verwerkt op zichzelf geen gebrekkige opstal is in de zin van art. 6:174 BW. Als sprake is van een gevaarlijke situatie omdat het asbesthoudend materiaal is beschadigd of zich niet-hechtgebonden asbest (bijvoorbeeld spuitasbest) in het gebouw bevindt, kan wel sprake zijn van een gevaarlijke situatie en voldoet het gebouw om die reden niet aan de eisen die men daaraan in de gegeven omstandigheden mag stellen¹⁷.

Naast art. 6:174 BW kan een grondslag worden gevonden in de verhouding van de leerkracht tot de school. Leerkrachten werkzaam in het openbaar onderwijs zijn ambtenaren. Een leerkracht die in het bijzonder onderwijs werkt, heeft een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. Voor een leerkracht die gezondheidsschade heeft geleden in de uitoefening van zijn werkzaamheden en vergoeding van die schade wil, heeft het onderscheid in rechtspositie feitelijk geen betekenis meer. De Centrale Raad van Beroep past de norm van art. 7:658 BW toe op een vordering van de ambtenaar¹⁸ en sinds het arrest Groningen/Raatgever¹⁹ heeft de ambtenaar met letselschade de keuze zijn vordering tot vergoeding van zijn schade

voor te leggen aan de burgerlijke rechter of aan de bestuursrechter. Kiest hij ervoor zijn vordering aan de burgerlijke rechter voor te leggen, dan moet hij art. 6:162 BW aan zijn vordering ten grondslag leggen. De burgerlijke rechter past vervolgens inhoudelijk de norm, en het voor de leerkracht gunstige stelsel van stelplicht en bewijslast, van art. 7:658 BW toe²⁰. De leerkracht moet stellen, en bij betwisting door de werkgever bewijzen, in de uitoefening van zijn werkzaamheden aan asbestvezels te zijn blootgesteld²¹. Het bevoegd gezag zal vervolgens moeten aantonen dat het niet is tekort geschoten in de nakoming van zijn zorgplicht²² een veilige en gezonde werkomgeving te bieden.

Leerlingen volgen veelal vanaf hun vierde, maar in ieder geval vanaf hun vijfde tot en met hun zestiende onderwijs in de door gemeenten en stichtingen of verenigingen in stand gehouden scholen op grond van de leerplicht²³. De leerplicht en de gezagsverhouding tussen de school en de leerling brengen – naar wordt aangenomen – een verdergaande zorgplicht van de school voor het welzijn van de leerling mee, dan bijvoorbeeld de zorgplicht van een sportvereniging voor de jonge leden of de eigenaar van een speelgoedwinkel voor winkelende kinderen²⁴. Het lidmaatschap van een sportvereniging of het betreden van een speelgoedwinkel kent immers een vrijwillige basis, het volgen van onderwijs in een schoolgebouw niet. Ik denk echter niet dat deze bijzondere zorgplicht van het bevoegd gezag voor de gezondheid en de veiligheid van de kinderen die in het schoolgebouw onderwijs volgen, even ver gaat als de zorgplicht van een werkgever voor de veiligheid van de werknemer om deze door Paijmans genoemde reden: “Een werkgever die professioneel met asbest werkt, zijn werknemer[s] daaraan blootstelt en van hun werkzaamheden profijt heeft, is immers moeilijk te vergelijken met een school die slechts op enig moment onderwijs geeft in een schoolgebouw waarin asbest is verwerkt.”²⁵

Vergoedingsmogelijkheden voor mesotheliomslachtoffers

Mesotheliomslachtoffers die in de uitoefening van hun werkzaamheden voor een nog bestaande werkgever aan asbeststof zijn blootgesteld, kunnen hun schade op twee manieren op hun werkgever proberen te verhalen. Zij kunnen het Instituut Asbestslachtoffers (IAS) inschakelen voor de zogenaamde bemiddelingsroute die uitmondt in vergoeding van de schade van de werknemer door de werkgever aan de hand van normbedragen of zij kunnen vergoeding in rechte van hun werkgever vorderen. Voor werknemers, die in de uitoefening van hun werkzaamheden zijn blootgesteld, maar waarvan de toenmalige werkgever niet meer bestaat of waarvan de werkgever met succes een beroep kan doen op verjaring op grond van art. 3:310 lid 2 BW (dertigjarige verjaringstermijn), kan het IAS niet succesvol bemiddelen. Dit neemt niet weg dat ook deze mesotheliomslachtoffers via een verzoek aan het IAS aanspraak kunnen maken op een uitkering door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) van € 18.392²⁶ op grond van de Regeling tegemoetkoming A sbestslachtof-

> fers (Tas-regeling)²⁷. Daarnaast kunnen deze slachtoffers via de civiele rechter proberen hun volledige schade te verhalen op een derde²⁸. Mesotheliomslachtoffers, die niet in de uitoefening van hun werkzaamheden aan asbeststof zijn blootgesteld, zoals oud-leerlingen, kunnen geen aanspraak maken op bemiddeling door het IAS. Wel ontvangen zij op basis van de Regeling tegemoetkoming niet-loondienst gerelateerde slachtoffers van mesotheliom (TNS-regeling)²⁹ een tegemoetkoming van € 18.392. Ook voor deze groep slachtoffers geldt dat zij, eventueel via de civiele rechter een derde kunnen aanspreken tot verhaal van de door hen geleden schade. De TAS en TNS tegemoetkomingen moeten worden beschouwd als een voorschot. Slaagt het slachtoffer erin zijn schade te verhalen, dan moet hij de tegemoetkoming terugbetalen. Lukt het niet de schade te verhalen, dan hoeft de benadeelde de tegemoetkoming niet terug te betalen. De mogelijkheid blijft bestaan dat het IAS zelf verhaal zoekt op een aansprakelijke derde.

De norm van art. 7:658 BW, die de grondslag voor de vordering van een leerkracht vormt, heeft een gunstiger uitgangspositie voor een leerling die is aangewezen op art. 6:162 BW als grondslag. Maar ook de leerkracht moet het bewijs leveren van de blootstelling aan asbestvezels tijdens zijn werk in het schoolgebouw. Het bewijs van een kans op blootstelling is niet voldoende³⁰. Gelet op de lange latentietijd tussen de blootstelling en het openbaren van de ziekte mesotheliom, zal de leerkracht doorgaans (grote) moeite hebben aan zijn stelplicht ten aanzien van de door hem in de uitoefening van zijn werkzaamheden geleden schade te voldoen. Schoolgebouwen zijn in de loop der jaren verbouwd, gesloopt of verkocht. Schoolbesturen zijn gefuseerd, de archieven zijn geschoond en collega's die verklaringen zouden kunnen afleggen zijn verhuisd. De vordering van de nabestaanden van een leerkracht die in 2002 na een zeer kort ziekbed aan de gevolgen van mesotheliom was overleden, tegen de gemeente Amersfoort werd afgewezen omdat de nabestaanden onvoldoende hadden gesteld ter onderbouwing van de blootstelling aan asbeststof in het schoolgebouw³¹. Als de leerkracht al slaagt in het bewijs dat hij is blootgesteld aan vrijkomende asbestvezels in het schoolgebouw, kan hij zich ook nog geconfronteerd zien met het verweer dat het bevoegd gezag in de jaren zeventig of in de jaren tachtig niet bekend hoefde te zijn met en geen maatregelen hoefde te nemen tegen het gevaar van de vaak door Bouw- & Woningtoezicht voorgeschreven asbesthoudende isolatiematerialen³².

De oud-leerling zal zijn vordering op art. 6:174 en/of 6:162 BW moeten baseren en zal daartoe moeten stellen dat hij in het schoolgebouw aan asbest is blootgesteld en dat het gebouw daarom niet voldeed aan de daaraan te stellen eisen respectievelijk het bevoegd gezag onrechtmatig jegens hem heeft gehandeld door hem in dat schoolgebouw aan asbest bloot te stellen. Aan het bewijs van blootstelling stelt de Hoge Raad in de werknemer – werkgeverrelatie al aanzienlijke eisen, zoals wij net hebben

gezien. In een niet werknemer – werkgeverrelatie zullen die eisen in ieder geval niet milder zijn. Net als bij de vordering van de leerkracht, zal het bewijs van de blootstelling voor de oud-leerling heel lastig zijn, zolang geen asbestinventarisatie voor handen is. Tot nu toe is één uitspraak gepubliceerd van een oud-leerling bij wie op 26-jarige leeftijd de diagnose mesotheliom was gesteld en die blootstelling aan asbest op zijn basisschool als oorzaak daarvan aanwees. Hij heeft een procedure in kort geding tegen het bevoegd gezag van zijn lagere school aangehangig gemaakt en verloren³³. In het licht van het verweer van het bevoegd gezag dat alle aanwezige asbest in het gebouw in goede, hechtgebonden staat verkeerde en was afgewerkt met multiplexplaten zodat geen vezels konden vrijkomen, had de oud-leerling onvoldoende gesteld ter onderbouwing van de door hem gestelde blootstelling aan asbest in het schoolgebouw³⁴. Gelet op het grote belang in asbestzaken de blootstelling deugdelijk te onderbouwen, ligt het niet voor de hand een kort geding procedure te voeren als de blootstelling gemotiveerd betwist wordt. In kort geding is immers geen ruimte voor uitgebreide bewijsvoering. Als de blootstelling wel wordt aangenomen, moet de onrechtmatigheid beoordeeld worden. Zowel de vraag aan welke eisen een schoolgebouw moet voldoen voor normaal gebruik in de zin van art. 6:174 BW, als de vraag naar de onrechtmatigheid op grond van art. 6:162 BW wordt ingekleurd door de Kelderluikcriteria³⁵, waarbij de te verwachten kennis van het bevoegd gezag met de gevaren van asbest in het betreffende tijdvak een belangrijke factor zal zijn. In beginsel rust op de oud-leerling op grond van art. 150 Rv de stelplicht en bewijslast van de kennis van het bevoegd gezag. De kennis van het bevoegd gezag met de gevaren verbonden aan asbestblootstelling kunnen niet op een lijn worden gesteld met de kennis van de grote werkgevers in de risico-industrie.

De asbestinventarisatie die het bevoegd gezag vanaf 1 juli 2012 voor handen moet hebben, zal belangrijk bewijsmateriaal bevatten voor oud-leerlingen en (oud)leerkrachten met mesotheliom die het ontstaan daarvan in verband brengen met asbestblootstelling in een schoolgebouw. De inventarisaties kunnen bovendien een aanzuijgende werking hebben op mesotheliomslachtoffers die geen andere blootstellingbron, waarvoor een solvabele derde aansprakelijk is te stellen, kunnen aanwijzen. Van groot belang voor zowel het bevoegd gezag als de mesotheliomslachtoffers is dat de inventarisaties gedetailleerd vermelden wanneer het asbesthoudend materiaal is aangebracht, waar het materiaal zich precies bevindt, in wat voor een staat het zich bevindt en welk percentage van welke soort asbest in het materiaal is verwerkt. Als uit de inventarisatie blijkt dat bij een verbouwing in 1977 asbesthoudend isolatiemateriaal in het schoolgebouw is aangebracht, zal een mesotheliomslachtoffer dat in de jaren 1970/1976 in het schoolgebouw onderwijs heeft gevolgd, met alleen deze informatie het bevoegd gezag niet met succes aansprakelijk kunnen stellen.

Milieublootstelling

In de inleiding merkte ik op dat zich nog veel asbesthoudend materiaal in ons leefmilieu bevindt. Dagelijks ademt elke Nederlander asbeststof in dat uit verschillende bronnen vrijkomt. Deze basisblootstelling heeft in de uitspraken over aansprakelijkheid voor mesothelioom tot nu toe geen grote rol gespeeld. Enerzijds, omdat de meeste zaken betrekking hadden op werknemers uit de risico-industrie waar forse blootstellingen aan asbeststof niet in het geding waren. Anderzijds, omdat er bij gebrek aan een veilige drempelwaarde van wordt uitgegaan, dat ook het inademen van een enkele asbestvezel de ziekte mesothelioom kan veroorzaken³⁶. Als het slachtoffer kon bewijzen dat hij bij werkgever X op enig moment met asbeststof in aanraking was geweest, had hij voldaan aan zijn stelplicht en bewijslast op grond van art. 7:658 lid 2 BW en was het aan de werkgever te bewijzen dat hij zijn zorgplicht was nagekomen. Dat de werknemer mogelijk na het dienstverband bij werkgever X nog vele jaren in zijn eigen bedrijf als timmerman met asbesthoudend materiaal in aanraking was gekomen, deed niet af aan de aansprakelijkheid van de werkgever.

In twee recente uitspraken hebben rechters mogelijk een nieuwe richting in willen gaan, waarbij het slachtoffer moet aantonen dat sprake is geweest van een “*relevante blootstelling*”³⁷ respectievelijk een blootstelling die qua intensiteit boven de normale milieubelasting ligt³⁸. Ik ben een voorstander van deze ontwikkeling. De aanwezigheid van asbest in ons leefmilieu is een maatschappelijk probleem, dat niet over de band van de werkgeversaansprakelijkheid of de opstalaansprakelijkheid moet worden opgelost. De TAS- en TNS-regelingen zijn een stap in de goede richting.

Conclusie

De regels die wij kennen uit de arresten waarin een vergaande zorgplicht van de grote werkgevers in de risico-industrie voor de gezondheid van de werknemers is aangenomen, kunnen niet één op één worden toegepast op vorderingen van (oud-)leerkrachten op het bevoegd gezag, omdat

- (i) de intensiteit en de duur van de blootstelling niet in de buurt komt van de blootstelling in de industrie (en mogelijk de basisblootstelling in het milieu niet zal ontlopen); en
- (ii) een schoolbestuur qua kennis van de gevaren verbonden aan asbest niet op een lijn kan worden gesteld met de kennis van de grote werkgevers in de risico-industrie. Nu de zorgplicht van het bevoegd gezag voor de leerling vermoedelijk minder ver strekt dan de zorgplicht uit art. 7:658 lid 1 BW, zijn de regels ontwikkeld in de De Schelde/Eternit/Hertel-jurisprudentie nog minder toe te passen op een vordering op het bevoegd gezag van een oud-leerling bij wie de diagnose mesothelioom is gesteld. In de te verwachten uitspraken op vorderingen van mesotheliomslachtoffers op schoolbesturen zullen nieuwe rechtsregels worden ontwikkeld. Die regels kunnen alleen goed tot ontwikkeling komen als het slachtof-

fer en het bevoegd gezag veel zorg besteden aan het stellen en bewijzen van de feiten waarop hun vordering respectievelijk hun verweer berust.

Schoolbesturen, die eigenaar zijn van schoolgebouwen die voor 1994 zijn opgeleverd, hebben nog een jaar de tijd om een asbestinventarisatie te laten uitvoeren. Zij moeten ermee rekening houden dat er veel belangstelling van ouders, (oud)leerkrachten en oud-leerlingen zal zijn voor deze inventarisaties omdat de inventarisaties voor oud-leerlingen en leerkrachten bij wie mesothelioom is vastgesteld de aanleiding kunnen vormen het bevoegd gezag van de school aansprakelijk te stellen voor de door hun geleden gezondheidsschade. Ook nabestaanden van overleden mesotheliomslachtoffers kunnen op basis van de inventarisaties het bevoegd gezag aansprakelijk stellen voor hun schade als bedoeld in art. 6:108 BW als de verjaringstermijn van dertig jaar nog niet is voltooid. Het belang van een grondige en gedetailleerd uitgevoerde inventarisatie is heel groot.

In de te verwachten uitspraken over aansprakelijkheid van schoolbesturen kunnen naast de nu op te stellen asbestinventarisaties ook de omvang van de milieublootstelling een grote rol gaan spelen. Schoolbesturen zullen in het kader van hun verweer onder andere wijzen op de milieublootstelling van het slachtoffer. Toxicologen kunnen meer of minder nauwkeurige berekeningen maken van de basisblootstelling van de inwoners van een bepaald gebied gedurende een bepaalde periode. Ook kan berekend worden wat de jaarlijkse blootstelling aan asbestvezels in een schoolgebouw is waarin een rookkanaal of een dak met asbest is geïsoleerd. De berekeningen en de op basis daarvan te verwachten nieuwe rechtsontwikkeling hebben mogelijk interessante uitkomsten.

- ¹ Dit verbod is neergelegd in het toen gewijzigde Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet, *Stb.* 1993, 136.
- ² Gezondheidsraad advies “Asbest: Risico’s van milieu- en beroepsmatige blootstelling”, 3 juni 2010, p. 35.
- ³ Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu aan de voorzitter van de Tweede Kamer van 15 februari 2011 (TK 2010-2011, 25 834, nr. 58). Verharding van erven en (land) wegen met asbestcementresten heeft zich voornamelijk voorgedaan rondom de twee grote asbestcementfabrieken van het Eternit concern in Herderlijk en in Goor.
- ⁴ Dit percentage heeft het Kamerlid Koser Kaya in het spoeddebat van 16 februari 2011 genoemd. Het rapport waaruit dit percentage afkomstig is, heb ik niet kunnen vinden.
- ⁵ Deze resultaten zijn bekendgemaakt in het programma Zembla “Asbest vrijgekomen” op 15 januari 2011.
- ⁶ Gezondheidsraad advies “Asbest: Risico’s van milieu- en beroepsmatige blootstelling”, 3 juni 2010.
- ⁷ Gezondheidsraad advies “Asbest: Risico’s van milieu- en beroepsmatige blootstelling”, 3 juni 2010, p. 14.
- ⁸ Spoeddebat “Asbest op scholen” 16 februari 2011, TK 2010-2011, nr. 53 - 6.
- ⁹ Brief van 5 april 2011 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer betreffend Asbestinventarisaties schoolgebouwen met kenmerk RB/2011042740.
- ¹⁰ HR 2 oktober 1998, *NJ* 1999, 682 (Cijssouw/De Schelde II).
- ¹¹ HR 6 april 1990, *NJ* 1990, 573 (Jansen/Nefabas).
- ¹² HR 20 oktober 2000, LJN AA7688, *NJ* 2001, 268 (Soolsma/Hertel).
- ¹³ Art. 91 Wet PO en art. 76b wet VO.
- ¹⁴ Zo bevestigde minister Cramer naar aanleiding van vragen van SP Kamerlid Poppe, Aanhangsel van de Handelingen TK 2007-2008, 2732, p. 5523.
- ¹⁵ HR 15 juni 2001, LJN AB2149, *NJ* 2002, 336.
- ¹⁶ HR 7 november 2003, LJN AI0341, *NJ* 2004, 292.
- ¹⁷ Ik leid dit af uit HR 3 september 2010, LJN BM3980, *NJ* 2010, 474, waarin niet-hechtgebonden bruine asbest boven plafondplaten als een gebrek in de zin van art. 7:204 lid 2 BW werd aangemerkt in r.o. 4.1 en als niet voldoende aan de eisen die men daaraan in de gegeven omstandigheden mag stellen in de zin van art. 6:174 BW in r.o. 4.4.
- ¹⁸ CRvB 22 juni 2000, LJN AB0072, *TAR* 2000, 112.
- ¹⁹ HR 17 december 1999, LJN AA3880, *NJ* 2000, 87.
- ²⁰ Zie bijv. HR 30 oktober 2009, LJN BJ6020.
- ²¹ Zie hierover bijv. S.D. Lindenberg, *Arbeidsongevallen en beroepsziekten*, 2009, Monografieën Privaatrecht nr. 13, par. 16.
- ²² Art. 7:658 lid 1 BW verwoordt de zorgplicht: “De werkgever is verplicht de lokalen, werktuigen en gereedschappen waarin of waarmee hij de arbeid doet verrichten, op zodanige wijze in te richten en te onderhouden alsmede voor het verrichten van de arbeid zodanige maatregelen te treffen en aanwijzingen te verstrekken als redelijkerwijs nodig is om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt.”
- ²³ Art. 3 Leerplichtwet 1969.
- ²⁴ Zie bijv. I. van der Putt-van Vessem, “Aansprakelijkheid van scholen - Schade als gevolg van pesten”, *PIV-Bulletin* 2007, 3; B.M. Pajmans, “Gymgeval; stoeien met aansprakelijkheid”n – Rb. Zwolle, 22 april 2009, LJN BI8294, *PIV-Bulletin* 2009, 8 en Rb. Leeuwarden 29 november 2006, LJN AZ3146.
- ²⁵ B.M. Pajmans, “Asbest, scholen en aansprakelijkheid ten opzichte van leerlingen”, *PIV-Bulletin* 2008, 3
- ²⁶ Voor het jaar 2011 is het bedrag van de tegemoetkoming op € 18.392 vastgesteld. Het bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd. Op de website van het Instituut Asbestslachtoffers (www.asbestslachtoffers.nl) zijn de actuele bedragen te vinden.
- ²⁷ Deze regeling is op 26 januari 2000 van kracht geworden. De Regeling biedt de tegemoetkoming ook aan mesotheliomslachtoffers die geen schadevergoeding kunnen ontvangen van hun (ex) werkgever omdat die niet meer bestaat, onvindbaar is of failliet is gegaan. Deze situaties zullen zich in het geval van scholen niet snel voordoen.
- ²⁸ In de zaak Hertel/Van der Lugt bijv. was een vordering van een werknemer van een failliete scheepswerf op een onderaannemer aan de orde, HR 17 december 2004, LJN AR3290, *NJ* 2006, 147.
- ²⁹ Deze regeling is per 1 december 2007 van kracht geworden.
- ³⁰ HR 26 januari 2001, LJN AA9666, *NJ* 2001, 597.
- ³¹ Rb. Utrecht 25 oktober 2006, zaaknummer 209202 / HA-ZA 06-453 en Hof Amsterdam, nevenzittingsplaats Arnhem 12 februari 2008, zaaknummer 1004.003.259 (beiden niet gepubliceerd).
- ³² Ik heb geen uitspraken kunnen vinden waarin dit verweer door het bevoegd gezag werd gevoerd, maar dit verweer heeft beslist kans van slagen als de werkgever een kleine, niet-asbestverwerkende onderneming is. Zie bijv. HR 4 april 2004, LJN AO4596 (Broug/Gemex) en Rb. Almelo 13 oktober 2009, LJN BK0098.
- ³³ Voorzieningenrechter Rb. Utrecht 26 maart 2008, LJN BC7697.
- ³⁴ Zie over dit vonnis B.M. Pajmans, *Asbest, scholen en aansprakelijkheid ten opzichte van leerlingen*, *PIV-Bulletin* 2008, 3.
- ³⁵ HR 5 november 1965, LJN AB7079, *NJ* 1966, 136.
- ³⁶ HR 2 oktober 1998, *NJ* 1999, 683 (Cijssouw II).
- ³⁷ Hof Den Bosch, 22 maart 2011, LJN BP8866.
- ³⁸ Rb. Almelo 27 april 2011, LJN BQ4019, r.o. 7.